

Asia: VN/5137/2022-OM-229

Ehdotus uudeksi valmiuslaiksi; työryhmän mietintö

1 luku. Yleiset säännökset

1 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

2 luku. Varautumisvelvollisuus

Yleisen varautumisvelvollisuuden organisatorista soveltamisalaa (6 §:n 1 mom.) koskevat huomiot:

-

Yleisen varautumisvelvollisuuden aineellista sisältöä (6-8 §) koskevat huomiot:

-

Muut 2 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

3. luku Poikkeusoloista ja lisätoimivaltuuksien käyttöönotosta päättäminen

Poikkeusolojen edellytyksiä (11 §, vrt. nyk. poikkeusolojen määritelmä) koskevat huomiot:

-

Poikkeusolojen alkamista ja päättymistä koskevaa päätöksentekoa (12 ja 21 §) koskevat huomiot:

-

Lisätoimivaltuuksien käyttöönottonenettelyä (13-20 §) koskevat huomiot:

-

Valtioneuvoston erityisiä seurantavelvollisuuksia (22 ja 23 §) koskevat huomiot:

-

4 luku. Poikkeusolojen hallinnan ohjaus ja hallinnon erityisjärjestelyt

4 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

5 luku. Lisätoimivaltuuksien käyttöperiaatteet ja soveltamista koskevat yleiset säännökset

5 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

6 luku. Hallinnon järjestäminen ja valtion taloudenhoito

6 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

7 luku. Työvoiman saatavuuden turvaaminen

7 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

8 luku. Työvelvollisuus

8 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

9 luku. Sotilaallisen puolustusvalmiuden turvaaminen

9 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

10 luku. Liikkumisen ja oleskelun rajoittaminen sekä väestön siirtäminen

10 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

11 luku. Otto-oikeudet ja palvelujen suorittamisvelvollisuus

11 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

12 luku. Väestön välttämättömän toimeentulon turvaaminen ja sosiaaliturvan muutokset

12 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

13 luku. Välttämättömien hyödykkeiden ja palvelujen saatavuuden turvaaminen

13 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

14 luku. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutuksen turvaaminen

14 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

15 luku. Asumisen järjestäminen

15 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

16 luku. Rahoitusmarkkinoiden ja vakuutusmarkkinoiden turvaaminen

16 luvun (pl. 110 §) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 1 kohtaa (vientikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 2 kohtaa (tuontikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 3 kohtaa (tiettyjen taloudellisten toimien kielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 4 kohtaa (kotiuttamisvelvollisuus) koskevat huomiot:

-

110 §:n 2-5 momenttia koskevat huomiot:

-

17 luku. Energia-, vesi- ja jätehuollon turvaaminen

17 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

122 §. Polttoaineen tuotannon ja hankintojen ohjaaminen.

124 §. Polttoaineiden saannin varmistaminen tietyille viranomaisille tai tiettyyn toimintaan.

125 §. Polttoaineiden muu säännöstely.

Alva: Polttoaineen tuotantoa ja jakelua säätelevä kohta on tarpeellinen. Tässä tulisi huomioida kriittisten toimijoiden erityistarpeet, kuten vesihuollon tuotannon ja jakelun varavoimakoneiden polttoainehuolto. Dieselin ja polttoöljyn tuottajat ja jakelijat tulisi velvoittaa tekemään yhteinen varautumissuunnitelma poikkeustilanteita varten. Alvan näkökulmasta muun polttoaineen käytön säännöstely ja hamstrauksen estävät kirjaukset ovat tarpeellisia.

127§. Sähkön toimituksen keskeyttäminen tai sähkön käytön kieltäminen.

Alva Sähköverkko: Materiaalissa todetaan alueellisten sähköntoimitusten keskeyttämisestä näin:

” Sen sijaan alueelliset sähköntoimitusten keskeytykset toimeenpannaan muuntopiireittäin eli joukkoon

sähkönkäyttökohteita ja -paikkoja, eikä niitä ole mahdollista kohdistaa tarkemmin muuntopiiriin sisällä

vain tiettyihin tarkoituksiin tai sähkönkäyttökohteisiin tai paikkoihin.”

Tämä ei ole tällä hetkellä teknisesti mahdollista. Sähkönjakelun kaukokäyttö on keskittynyt sähköasematasolle, jolloin sähkön rajoittaminen sähkökatkojen avulla on mahdollista ainoastaan johtolähtötasolla. Tällöin sähkökatkot koskevat kokonaisia kaupunginosia. Sähkönkäytön rajoittaminen sähköja katkaisemalla on täten hyvin karkea työkalu.

Tämä on otettu huomioon asetuksessa 981/2022 Valtioneuvoston asetus varautumissuunnitelmaan sisällytettävästä sähkönkäyttöpaikkojen etusijajärjestyksestä. Nyt valmiuslaissa kuitenkin esitetään huomattavasti kohdennetumpia keinoja sähköjen katkaisuun, johon ei ole teknisiä valmiuksia.

Valtioneuvoston asetuksessa on hyvin kirjattu se, että ensisijainen velvollisuus varautumiseen sähkökatkon varalle on kriittisellä asiakkaalla itsellään. Sähkökatkotonta sähköverkkoa on mahdoton tehdä.

Mikäli haluttaisiin tosiasiallinen mahdollisuus toteuttaa kiertäviä sähkökatkoja niin, ettei katkot kohdistu myös kriittisiin asiakkaisiin, tulisi tämä huomioida verkkoa tehdessä. Kriittiset asiakkaat olisi rakennettava osittain oman verkon perään, jotta näiltä eivät sähköt katkeaisi kiertävissä katkoissa.

Toteutus olisi siis samantyyppinen kuin nykyisen Virve-verkon osalta. Mobiiliverkon rinnalle on rakennettu osittain samaan infraan tukeutuva erillinen virveverkko.

128§ Sähkön kulutuskiintiö.

Alva Sähköverkko: Kulutuskiintiöt tulisi laskea Fingrid Datahubissa, jolloin ne voidaan keskitetysti koko suomen osalta Menetelmien ja laskentasääntöjen tulee olla hyväksytty jo ennen kriisiä, jotta erillistä hyväksyntämenettelyä ei tarvita. Kulutuskiintiöiden laskennan hyväksyminen kuormittaa viranomaista turhaan.

Verkkoyhtiöillä ei ole ajantasaista tietoa asiakasryhmistä/käyttäjärhyhmistä. Sopimukset tehdään sulakekokojen perusteella ja asiakkaan ei tarvitse toimittaa mitään tietoa toiminnastaan verkkoyhtiölle. Lisäksi muutokset kuten lämmitystavan muutos eivät näy verkkoyhtiöille

Vaatus lähettää tekstiviesti kulutuskiintiön täyttymisestä kuormittaa mobiiliverkkoa, ja poikkeusolojen aikana mobiiliverkon tarpeeton kuormittaminen on turhaa.

Voisiko mittalaitteille ohjelmoitava ”Virtuaalinen sulake” olla keino kulutuskiintiöiden valvontaan?

129§ Loppukäyttäjän sähköntoimituksen jaksotetut keskeytykset.

Alva Sähköverkko: Nykyisin ei ole keinoja eikä teknisiä valmiuksia jaksotettuihin keskeytyksiin. Kaikista pienimmillä asiakkailla on mittalaitteissa katkolaitteet, mutta isolla osalla asiakkaista ei ole etäkäytettäviä katkolaitteita. Katkolaitteet puuttuvat kaikilta yli 63A käyttöpaikoilta. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että kerrostalojen asuinkiinteistöistä voidaan katkoja sähköjä mutta kerrostalojen parkkipaikat, sähköauton latauspisteet sekä yhteissaunat ovat katkojen ulkopuolella.

Nykyiset pienten asiakkaiden katkolaitteet tarvitsevat mobiiliverkon toimiakseen. Katkojen tekeminen on mahdotonta, mikäli mobiiliverkko ei ole käytettävissä.

131 §. Vesihuollon turvaaminen.

Alva: vesihuoltolaitosten velvoitteet toimenpiteistä, jotka voivat väestön riittävän vedensaannin varmistamiseksi olla välttämättömiä, tulisi määritellä selkeästi vain poikkeusoloja koskeviksi ja

muutoin noudatettaisiin vesihuoltolaitosten välisiä keskinäisiä sopimuksia esim. hyödykkeiden keskinäisessä toimittamisessa. Normaalioloissa vesihuoltopalveluiden ja hyödykkeiden vaihto tulee perustua näihin sopimuksiin. Lisäksi tulisi kannustaa vesihuoltolaitoksia ylläpitämään sopimusperusteista yhteistyötä ja harjoittelua normaalioloissa.

Vesihuoltolaitoksille suunnattu velvoite toimittaa ja jakaa vesikäymälän huuhteluun soveltuvaa värjättyä vettä sekä termin "toiminta-alue" laajentaminen "vedenjakelualueeksi" aiheuttaa joissain tapauksissa merkittäviä kustannuksia vesihuoltolaitoksille. Lisäksi lainkohta on ristiriidassa vesihuoltolain kanssa. Tämä tulee huomioida vesihuoltolaitoksille velvoitteita säädettäessä, tarjota rahoitusinstrumentteja laitoksille ja mahdollistaa toiminta- ja vedenjakelualueiden ulkopuolelle toimitettavan palvelun sekä jakelun vapaa hinnoittelu rasittamatta laitoksen oman toiminta-alueen kustannusrakennetta.

Alva korostaa, että vesihuoltolain mukainen toiminnan turvaaminen on vesihuoltolaitoksen ensisijainen tehtävä, ja yritystoiminnan ml. maatalouden, varautuminen tulee ensisijaisesti hoitaa kunkin toimialan ja toimijan toimesta itse. Vesihuoltolaitoksen vastuiden laajentaminen valmiustilanteessa voi vaarantaa vesihuoltolaitoksen lakisääteisen ydintehtävän hoitamisen.

Alva pitää toimivaltuutta määrätä virvoitusjuomateollisuuden yrityksiä tai mehujuomien tai maitojen valmistajia pakkaamaan juomavettä kuluttajakäyttöön hyvänä uudistuksena. Tämä on resurssiviisasta ja kustannustehokasta kansalaisille.

Sähkönjakelun turvaaminen sotilaallisen kriisin varalle

Nykyisin verkkoyhtiöitä kannustetaan verkkoregulaation kautta rakentamaan sähkönjakeluverkko mahdollisimman edullisesti elinkaarikustannukset huomioiden. Edullinen verkkorakentaminen on yhteiskunnan etu, mutta mikäli nykyiseen verkkoon kohdistetaan ulkopuolista uhkaa, jakeluverkko ja sähköasemat eivät sitä kestä.

Ehdotamme, että verkkoyhtiöille luotaisiin kannuste rakentaa taajamien erittäin kriittiset sähköasemat niin, että ne kestäisivät ulkopuolisia uhkia. Sähköasemat suojattaisiin kevyiltä drone-iskuilta sekä sirpaleilta. Asemat rakennettaisiin siis osittain maan alle tai suojattaisiin tarvittavin osin betonielementeillä.

Kaikkia suomen sähköasemia ei ole tarpeen rakentaa kestäämään ulkopuolisia uhkia. Isoihin taajamiin tulisi tehdä yksittäisiä asemia, jotka kestävät sirpaleita ja droneja. Näin sähkönjakelun jatkaminen sotilaallisen kriisin aikana olisi turvatumpaa ja sähköä voitaisiin jakaa yhteiskunnan kriittisille

toimijoille kuten sairaaloille ja vedentuotantoon. Sähköasemien elinkaari on 40-50 vuotta, joten tälle on määritettävä riittävä siirtymäaika, jotta ylimääräisiltä kustannuksilta välttyään.

18 luku. Välttämättömien viestintä- ja postipalveluiden turvaaminen

18 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

134 §. Teleyrityksen velvollisuus asettaa tietyt palvelun käyttäjät etusijalle.

Alva: Teleyritysten tulisi turvata vesihuoltolaitosten ja viranomaisten välistä viestintää, sekä näiden organisaatioiden henkilöstön keskinäistä viestintää (esim. valvomot), määrittelemällä nämä etusijalle. Tästä esimerkkinä LVV:n, ympäristöterveysviranomaisen, ympäristönsuojeluviranomaisen ja vh-laitosten välinen viestintä.

19 luku. Ruoantuotannon turvaaminen

19 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

19 luku. Ruoantuotannon turvaaminen

Alva: luvussa tulisi ottaa kantaa eläinten (liha- ja maitotilat) vedensaantiin ja sen turvaamiseen laajoissa vedenjakelun häiriöissä ja poikkeusoloissa. Turvaamistoimia määritettäessä tulisi ymmärtää varautumisen kustannusvaikutukset toimijoille.

20 luku. Välttämättömän rakentamisen turvaaminen

20 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

III osaa koskevat yleiset kysymykset

Toimivaltuusosan rakennetta ja toimivaltuuksien sääntelytapaa koskevat yleiset huomiot:

-

Mahdolliset muut koko toimivaltuusosaa koskevat huomiot:

-

21 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat yleiset säännökset

21 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

22 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat erityiset säännökset

22 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

23 luku. Korvaukset

23 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

24 luku ja rikoslain muuttamista koskeva lakiehdotus. Rangaistussäännökset

Valmiuslain 24 luvun ja rikoslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen (2. lakiehdotus) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

25 luku. Muutoksenhaku

25 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

HE-luonnoksen yleisperustelut

Vaikutusten arviointia koskevat huomiot:

-

Säätämisjärjestysperusteluja koskevat huomiot:

-

Muut HE-luonnoksen perusteluja koskevat huomiot:

-

Työryhmän mietintö

Uudistuksen tarpeellisuutta ja sen keskeisiä ratkaisuja koskevat yleiset kannanotot:

-

Muut työryhmän mietintöä koskevat yleiset huomiot:

-

Mäkinen Samuli
ALVA yhtiöt Oy